

Základy lékařské terminologie

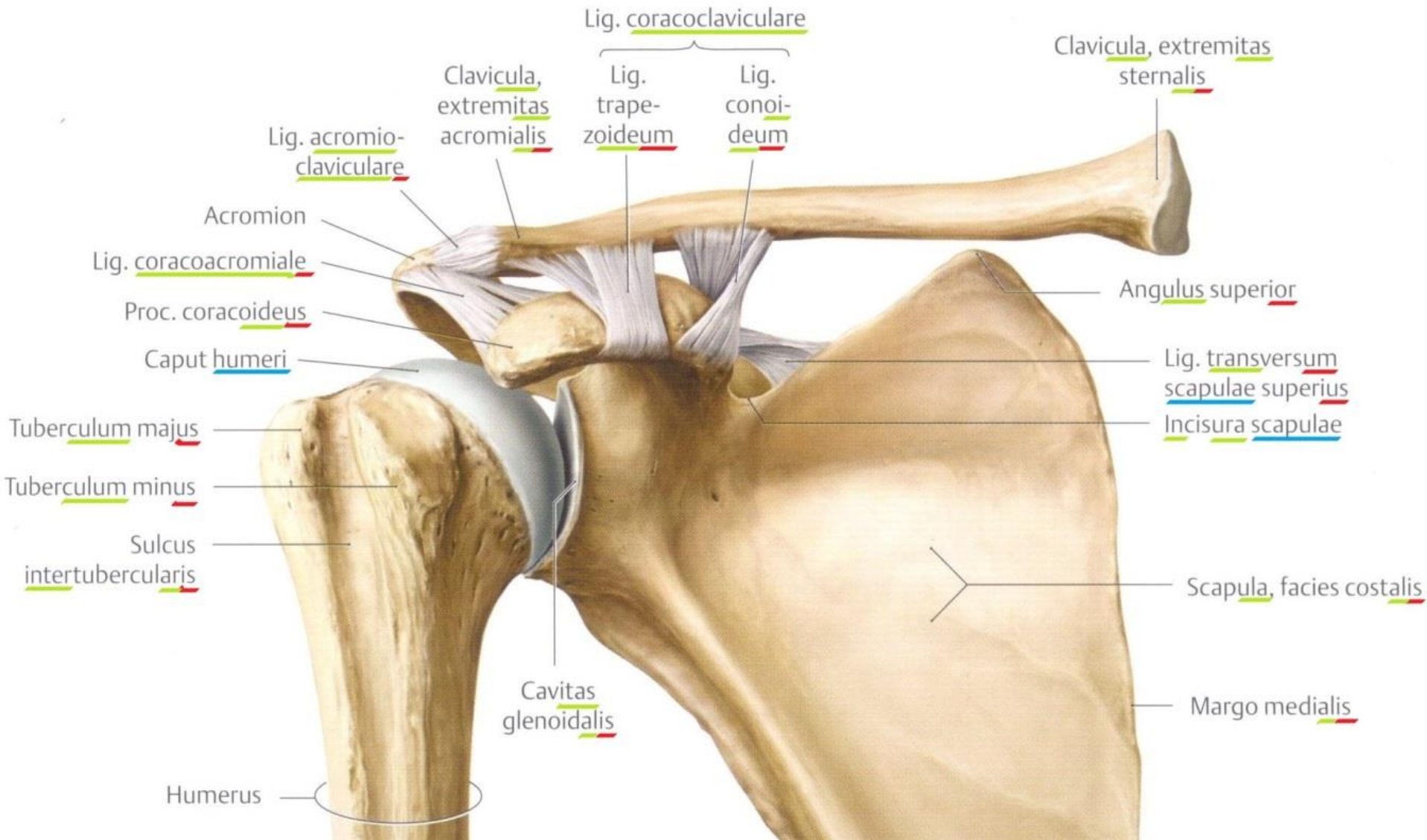
Úvodní hodina I

Cíle předmětu

- ▶ základní orientace v lékařské terminologii
- ▶ porozumění zákonitostem z oblasti morfologie a syntaxe latinských a latinizovaných lékařských termínů
- ▶ pochopení významu termínů na základě:
 - ▶ A) analýzy slovotvorné struktury
 - ▶ B) rozpoznání syntaktické struktury u víceslovných termínů
- ▶ vytváření jazykově korektních spojení při překladu do latiny (zejména u anatomických termínů)
- ▶ znalost synonymních způsobů vyjádření (zejména v klinické terminologii)
- ▶ náležité užití termínů v kontextu studovaného oboru
- ▶ cca 700 slovíček

Anatomické termíny

Klinické termíny

Str: 3

Č.chor.:

Fakultní nemocnice Brno , Jihlavská 20, Brno, 62500
Klinika úrazové chirurgie - B Úrazová chirurgie - JIP
Z á v ě r e ě n á z p r á v a

Dg: T068 Polytrauma
I259 Srdeční selhání
S3200 Fractura corporis vertebrae lumbalis II.
S2240 Fractura costarum IV.-XII. l.sin.
S2700 Pneumothorax l.sin.
S2710 Haemothorax l.sin.
S3240 Fractura acetabuli l.sin.
S3210 Fractura massae later. l.sin. ossis sacri
S3250 Fractura rami superior et inferior ossis pubis l.sin.
S7200 Fractura subcapitalis femoris l.sin.
S4241 Fractura epicondylis ulnaris humeri l.sin. aperta Tscherne I
W1311 Pád z bud.,konstr.n.propad.;obytné instituce;volný čas
C150 Carcinoma spinocelul. oesophagi T3N1M1
Z510 St.post radiotherapiam
Z511 St.post chemotherapiam
N209 Nephrolithiasis l.sin.
F329 Depresivní syndr.
E108 DM na inzulinu s neuropathií
I10 Morbus hypertonicus

Latina a její uplatnění v lékařské terminologii

▶ anatomická nomenklatura:

- ▶ latinské názvosloví (TA = Terminologia Anatomica)
- ▶ oficiální, mezinárodně uznávaná
- ▶ revizi schvaluje a vydává FCAT (poslední vydání z r. 1998)

▶ klinická a patologická terminologie

- ▶ dosud nebyla kodifikována na mezinárodní úrovni, i když existují dokumenty, které ji částečně doplňují (MKN 10, SNOMED apod.)
- ▶ v této oblasti lékařské terminologie se užívají i termíny přejaté z různých dalších jazyků, resp. se latinské a řecké výrazy počestují
- ▶ latina se uplatňuje v názvech nemocí, úrazů a operačních zákroků, nejčastěji v hospitalizačních a operačních diagnózách:
 - *morbus hypertonicus, diabetes mellitus, arthrosis*
 - *fractura costarum complicata*
 - *extractio chirurgica*

Latina a její uplatnění v lékařské terminologii

▶ farmakologické a recepturní názvosloví

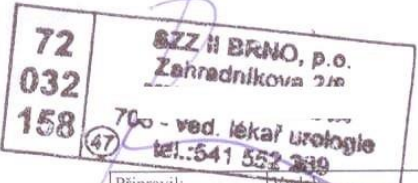
- ▶ kodifikovaná nomenklatura (Český lékopis 2009; vychází z mezinárodně uznávaného Evropského lékopisu)
- ▶ zahrnuje názvosloví
 - léčivých a pomocných látek (*acidum phosphoricum*)
 - lékových skupin (*analgetica, antibiotica*)
 - drog a jejich částí (*chamomillae romanae flos*)
 - forem farmaceutických přípravků a prostředků (*tabulettae obductae*)

▶ receptura

- ▶ ústřední část receptu se vypisuje v latinských frázích (často převedených do zkratek)

Ukázka receptu

Kód pojišťovny 211	RECEPT	poř. č.			
Údaje platné pro celý recept (výpis, pohotovost, repetatur s počtem opakování, nutná a neodkladná péče, atd.)					
Příjmení a jméno					
Číslo pojištěnce		f.			
Bydliště (adresa) Velkopavlovická 4 62800 Brno					
Popl.	Diagnóza*)	Sk.	Kód	Započ. dopl.	Úhrada
<i>Rp.</i>	FRAMYKOIN DRM UNG 1x10GM Exp.orig.No I (unam) D.S.: 2x denně na postižená místa				
Popl.	Diagnóza*)	Sk.	Kód	Započ. dopl.	Úhrada
<i>Rp.</i>	TRAMADOL SANDOZ RETARD 200 POR TBL PRC 30x200MG Exp.orig.No II (duas) D.S.: 1-0-1				
Dne:	19.11.2012				
Razítko poskytovatele, jmenovka, podpis a telefon lékaře					
Připravil:			Vydal:		
*) Vyplňuje se povinně v případě zvýšené úhrady.					

Výslovnost latinských hlásek

▶ latinské dvojhlásky

▶ **ae, oe**

▶ vyslovují se [é], např.

□ *anaemia, vena portae, vertebrae lumbales*

□ *oedema, oesophagus, lagoena*

▶ **oē** na konci slov

▶ ! není dvojhláska, tudíž se každá samohláska musí vyslovit zvlášť [oé], např.

□ *diploe, apnoe*

Výslovnost latinských hlásek

▶ latinské souhlásky

▶ **C**

▶ vyslovuje se jako [k], pokud:

- za ním následuje **a, o, u**: *scapula, scabies*
- za ním následuje souhláska: *cranium, vulnus sclopetarium*
- je na konci slova: *lac*

▶ vyslovuje se jako [c], pokud:

- za ním následuje vyslovované [e/é] nebo [i/í], zapsané jako *e, ae, oe, i, y*
- *cervix uteri, intestinum caecum, coeliakia, suspicio, cystis*

Výslovnost latinských hlásek

▶ latinské souhlásky

▶ S

- ▶ vyslovuje se [z], pokud:
 - se vyskytuje uprostřed slova mezi dvěma samohláskami, např.
 - *os nasale, adhesiones, mesencephalon*
 - tomuto grafému předchází samohláska a za ním následuje *m*, např.
 - *plasma, infantilismus, aneurysma*
 - následuje po grafémech *l, r*, nebo *n*, např.
 - *pulsus, metatarsus, mensis*
- ▶ v ostatních případech se vyslovuje jako [s]:
 - *os sacrum, strangulatio, systema*

! Pozor na výslovnost zdvojeného -ss-!

ossa [ossa] – *intestinum crassum* [krassum]

Výslovnost latinských hlásek

▶ skupiny hlásek

▶ **i/y + samohláska**

▶ [ij]

□ *arteria subclavia, empyema, myometrium*

▶ **di/ti/ni/**

▶ [dy, ty, ny]

□ *digitus, distorsio, tibia, hepatitis, senilitas*

▶ **ti + samohláska**

▶ [ci]

□ *prominentia, circulatio, insufficientia*

! toto neplatí, pokud před *-ti-* předchází vyslovované [s]:

např. ostium [ostyjum]

Výslovnost latinských hlásek

▶ skupiny hlásek

▶ **ex + samohláska**

▶ [egz]

□ *exitus, exoparasitus, exanthema*

▶ **qu, gu + samohláska**

▶ [kv], [gv]

□ *musculus quadriceps, diameter obliqua, lingua, hernia inguinalis*

Zvláštnosti ve výslovnosti latinizovaných řeckých slov

▶ ph

▶ [f]

▶ *hypophysis, phalanx, kyphosis, atrophía*

▶ rh

▶ [r]

▶ *rhombencephalon, rhinitis*

▶ th

▶ [t]

▶ *epithelium, glandula thyroidea, os ethmoidale*

Písmena *ch, k, ph, rh, th, y, z* svědčí o řeckém původu slova:

chole, skeleton, raphe, rhinitis, therapia, cystis, eczema

Délka slabik a přízvuk

▶ délka slabik

- ▶ délka se v latinských slovnících, gramatikách a příručkách vyznačuje vodorovnou čárkou nad příslušnou samohláskou
- ▶ slabika je dlouhá, pokud obsahuje dlouhou samohlásku nebo dvojhlásku
 - ▶ *tōnsillītis, oedēma*
- ▶ slabika může být dlouhá i tehdy, pokud za krátkou samohláskou následuje skupina souhlásek
 - ▶ *maxilla, dēcubitus profundus*

▶ přízvuk

- ▶ na 2. slabice od konce
 - ▶ *cérvix, sclerósis*
- ▶ na 3. slabice od konce, je-li slovo tří- a víceslabičné a předposlední slabika krátká
 - ▶ *clavícula, rádius*

Procvičování výslovnosti

